

Рецензії

Оксана КІСЬ

ЦІННЕ ВИДАННЯ ДЛЯ УКРАЇНОЗНАВЦІВ

**Михайло Зубрицький. Зібрані твори
і матеріали у трьох томах. — Том 1:
Наукові праці / Михайло Зубрицький. —
Львів : Літопис, 2013. — 610 с.**

Навесні 2013 року побачило світ цінне для народознавців видання — перший том праць знаного історика і етнографа бойківського краю о. Михайла Зубрицького (1856—1919). Унікальність цієї книги в тому, що у ній вперше зібрано разом сорок наукових історико-етнографічних розвідок ученого, що були опубліковані наприкінці XIX та на початку XX ст. у різних виданнях того часу¹. Ці роботи, наукову вартість яких неодноразово підкреслювали і сучасники, і наступники М. Зубрицького, досі були важкодоступні для дослідників і студентів, особливо за межами Галичини. Нині ж доробок непересічного вченого стає надбанням його нащадків².

Загалом заплановано опублікувати три томи наукової, епістолярної та публіцистичної спадщини М. Зубрицького. До цього першого тому, за редакцією Франка Сисина, увійшли праці М. Зубрицького, опубліковані в наукових журналах та збірниках. Другий том, що готується до друку за редакцією Василя Сокола, міститиме автобіографію, щоденники, листи та особисті документи М. Зубрицького, а також бібліографію праць вченого і дослідження про нього. У третьому томі, за редакцією Франка Сисина, буде вміщено дописи М. Зубрицького до тогочасних газет з повідомленнями про поточні справи. Кожен том містить вступ, географічний та іменний покажчики, а також ілюстративні матеріали (світлини, мапи). Важливо, що в усіх публікаціях праць та матеріалів збережено оригінальну орфографію.

Видання тритомної збірки праць М. Зубрицького є складним проектом, до участі в реалізації якого залучено цілу низку поважних українознавчих інституцій в Україні та за її межами: Програма вивчення модерної української історії і суспільства ім. Петра Яцика Канадського інституту українських студій, Інститут історичних досліджень Львівського національного університету ім. Івана Франка, Інститут народознавства Національної

¹ Ознайомитися зі змістом видання можна на сторінці видавництва «Літопис». Електронний ресурс, режим доступу: http://www.litopys.lviv.ua/katalog/istorija_11.html.

² Перша презентація цього унікального видання відбулася у березні 2013 року у Львівському національному університеті ім. Івана Франка у межах відзначення 20-річчя Інституту історичних досліджень. Електронний ресурс, режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=0L7XaE2OBro>.

академії наук України та Наукове товариство Шевченка в Канаді й у Львові. Наукове опрацювання та підготовка до публікації численних праць, особистих документів, довідкових та ілюстративних матеріалів вимагає участі кращих фахівців — знавців наукової спадщини М. Зубрицького, які увійшли до складу редакційної колегії: Френк Сисин (Канадський Інститут українських студій Університету Альберти, Канада), Григорій Дем'ян (Інститут народознавства НАН України), Леонід Герець (Державний університет Бріджвотеру, США), Ярослав Грицак (Інститут історичних досліджень ЛНУ ім. І. Франка), Олег Павлишин (кафедра новітньої історії ЛНУ ім. І. Франка), Тарас Романюк (Інститут історичних досліджень ЛНУ ім. І. Франка), Василь Сокіл (Інститут народознавства НАН України). Публікація стала можливою завдяки щедрій підтримці з маєтку Едварда Бродацького (Лондон, Великобританія).

Михайло Зубрицький — греко-католицький священник, який, окрім духовної, здобув непересічну гуманітарну освіту та зробив визначний внесок у дослідження історії та етнографії Бойківщини. Протягом трьох десятиріч М. Зубрицький служив парохом у селі Мшанець на Старосамбірщині. Увесь цей час він невтомно досліджував минувшину цього краю, звичаї та вірування його мешканців, звичаєве право, традиційні заняття та історичну пам'ять. На додачу до своєї душпастирської діяльності, М. Зубрицький був справді глибоким ученим, що засвідчує його членство у Науковому товаристві імені Шевченка, куди він вступив у 1904 році. Він співпрацював з Іваном Франком, Федором Вовком, Володимиром Гнатюком, іншими видатними народознавцями того часу.

Дослідник-ентузіаст М. Зубрицький вболівав не лише за збирання та збереження історії та звичаїв Бойківщини, але й прагнув повернути здобуті знання на користь громаді. Не будучи фаховим істориком, М. Зубрицький діяв за покликанням та майже інтуїтивно у своїх дослідницьких підходах значно випередив свій час. Його бачення суспільної ролі науки багато в чому суголосне сучасним тенденціям, що їх репрезентує «громадівська соціологія» (public sociology). Цей напрям в соціології закликає науковців вийти за межі суто академічної спільноти і знайти спільну мову з різними суспільними групами, ін-

тереси яких заторкують дослідження, задля вирішення актуальних соціальних, політичних та культурних питань цих громад. М. Зубрицький також раніше за інших зрозумів важливість і необхідність запису спогадів учасників подій недавнього минулого, пам'ять про які ще була жива у мешканців цих теренів. Озброєний лише олівцем та папером, він, фактично, працював у форматі усної історії, документуючи свідчення селян про рекрутчину. Цінність цих матеріалів нині важко переоцінити, бо ж, на відміну від архівних документів, вони віддзеркалюють не стільки історію інституту рекрутчини, скільки досвід народу, який її запізнав.

Низка праць М. Зубрицького (зокрема, його загалом етнографічні розвідки про типові для бойків господарські заняття — будівництво та вівчарство) за нинішніми мірками цілком відповідають форматові історії повсякдення. Інші роботи (про голод, про епідемії холери, контрабанду тютюну, панщину та ін.) лежать у руслі соціальної історії. Висвітлюючи у своїх розвідках різні аспекти життя мешканців Мшанця (від родинних стосунків і традиційної обрядовості — до звичаєвого права та взаємин різних соціальних верств), М. Зубрицьки фактично створив унікальну мікроісторію цього села. Його праці вирізняються комплексним підходом — залученням та зіставленням різних типів джерел, значним порівняльним матеріалом, міждисциплінарністю, вони й нині можуть бути прикладом наукової ретельності та безсторонності. Останнє видається особливо значущим з огляду на священничий сан дослідника, який, втім, розумів виняткову важливість дослідження народного світогляду та не оминав увагою поширені вірування та уявлення, хоч ті й суперечили християнському вченню. Власне, саморефлексивність є ще однією вартою уваги рисою науковця, який усвідомлював, що його особливий душпастирський статус у громаді до певної міри обмежує його можливості як дослідника. Читання дослідницького доробку М. Зубрицького та ознайомлення з його життєвим шляхом має стати невід'ємною складовою професійного вишколу фахових істориків та етнологів, взірцем наукового подвижництва та дослідницької сумлінності.

У вступній статті до першого тому «Отець Михайло Зубрицький: Нестор українського села» го-

лова редколегії Франк Сисин подає розлогий життєпис Михайла Зубрицького, докладно висвітлюючи процес становлення його як дослідника, формування його національної ідентичності та громадських поглядів. Тут таки подано огляд змісту наукового доробку вченого та оцінку його внеску в діялнці археографії, історії, мовознавства, етнографії і фольклористики Бойківщини. Виписаний на тлі епохи, перед нами постає портрет багатогранної, цілісної і сильної особистості, глибокого і самовідданого вченого, що знав та любив свій край, вболівав

за долю своїх краян. Священик і науковець, але також і громадський діяч та просвітник, М. Зубрицький дбав про піднесення матеріального і духовного рівня своїх парафіян: він створив читальню, сприяв заснуванню кооперативу, заохочував селян до економічних іновацій та освіти. Його постать — то приклад науковця-громадівця, який розумів і цінував зв'язок з народом, який досліджував і серед якого жив. Цього зв'язку він не втратив до кінця свого життя, і цей зв'язок тепер відновлено через оце нове видання його праць.